

Jolsvai András

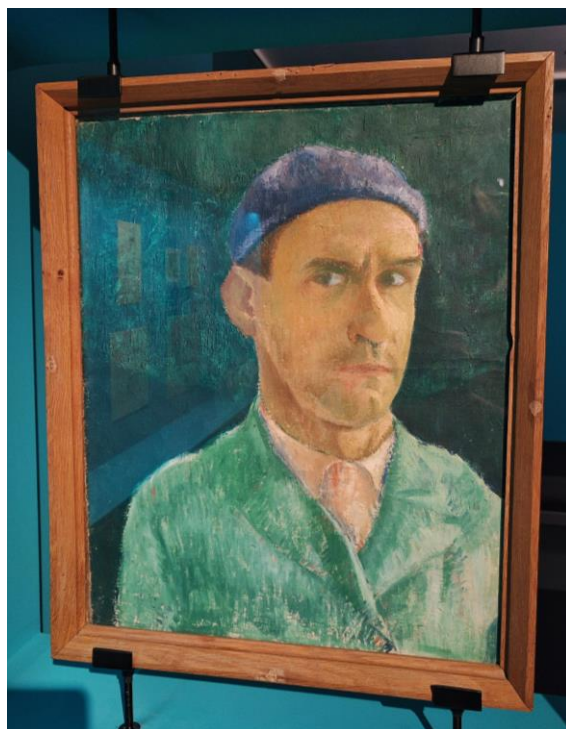
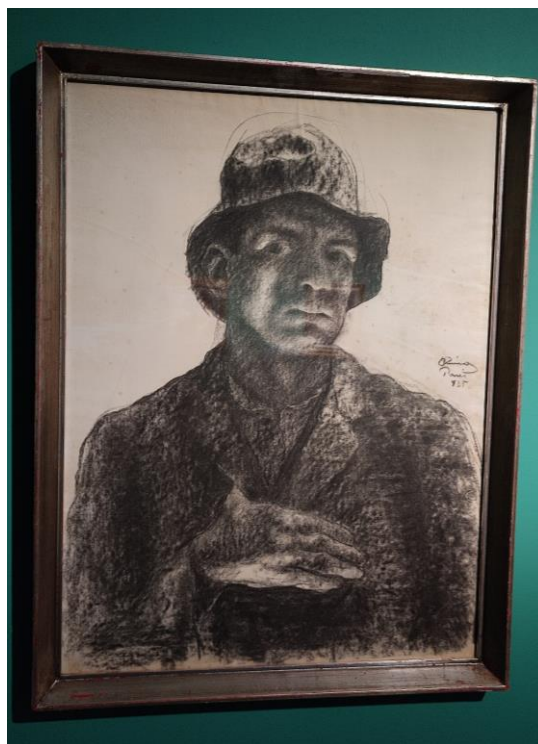
A magány színei

Az ötlött eszembe, a Nemzeti Galéria pompás tárlatát nézve (amely Czimra Gyula életművét mutatja be zavarba ejtő gazdagsággal) hogy ha egy külhoni turista, aki nemigen ismeri a magyar piktúra történetét, s akinek Munkácsy vagy Benczúr neve éppúgy nem mond semmit, mint Kondor Béláé vagy Bálint Endréé, akinek a magyar kultúra a Bartók – Kassák – Puskás Öcsi háromszögben helyezkedik el, ha

tehát egy ilyen feltételezett külhoni látogató végigsétál a Galéria legfelső emeletén, megcsodálja a képeket, szobrokat, grafikákat, gobelineket, elolvassa a magyarázó szövegeket, megismerkedik a dokumentumokkal, minden bizonnyal abban a hitben távozik Magyarországról, hogy a

huszadik század legnagyobb magyar festőjével találkozott itt. (A valóságban mindez nehezen képzelhető el, a külhoni turisták általában már a Csontvárynál lemorzsolódnak.) A kérdés, melyet e méretes kerülővel feltennék magunknak, az, hogy miként működik manapság a művészettörténeti értékátrendezés vagy korszerűbben a kánonképzés. Nem tudom, önök, olvasók hogyan

vannak ezzel (Andris, Andris, megint ez a fennhéjázó többes szám!), én bizony korábban egyetlen képét nem láttam Czimra Gyulának, sőt a nevét is csak en passant hallottam emlegetni, és néha összekevertem egy cigányprímással. Meglehet, ez a tény csak rólam állít ki szomorú bizonyítványt, ezt férfiasan tud-

másul veszem, de azért meg kell jegyeznem, hogy mégiscsak negyedszázada írok képzőművészettel foglalkozó cikkeket, hetente egyszer-kétszer megfordulok valamely európai múzeumban, elolvastam jó néhány szakcikket, könyvet, lexikont, egyszerűen nem vagyok már nyeretlen hetvenkét éves, de Czimra Gyula bizony lemaradt a radaromról. Talán nem túlzás feltételeznem, hogy másoknak is. Hiszen ez a különös sorsú alkotó (melyik igazi alkotó nem különös sorsú?) élete (mindössze hatvanöt évet élt) nagyobb részét a világtól elzárva töltötte (nem teljesen világos, hogy önkéntes sorsválasztásként vagy kiszorulva az egyébként vágyott közösségből), hosszú éveken át nem vagy alig alkotott, ha igen, azt is magának, sem el nem adott képet, sem ki nem állított, a nagyközönség, ha akarta volna, akkor sem ismerhette volna munkásságát. És

ez a helyzet a halála óta eltelt csaknem hatvan évben sem változott. Igaz, választott szűkebb pátriája, Rákoshegy, amely egyébként is erős patriotizmusban, és példamutatóan megbecsüli kiemelkedő fiait, (általános) iskolát nevezett el róla, de sem kiállítása nem volt, sem irodalma, csöndesen aludta Csipkerózsika-álmát évtizedeken át.

Hogy most főnixként támadjon föl.

Hát nem furcsa ez? Hiszen itt nincsenek mélyebb okok a háttérben, nem tudatos elhallgatásról (elhallgattatásról) van szó, politikai okokból például, hanem egyszerű elfelejtésről. Czimra Gyula nem emelte föl sem szavát, sem ecsetjét a fennálló rend ellen, sőt, az ötvenes években tett is néhány tétova lépést a szocreál megfelelés irányába, és a hatvanas években festett képei se eshettek a tiltott kategóriába – sehova se estek, hogy pontosak legyünk. És azért arról sem beszélhetünk, hogy itt az inkák elfeledett kincsét fedezte volna föl a művészet-

történet – arról nyilván termékeny vita folyik majd szakberkekben, milyen szerepet játszott Czimra a huszadik századi magyar piktúrában, de hogy ez nem főszerep, azt bátran kijelenthetjük.

Mint ahogy azt is, hogy a Czimra-képek mostantól izmosabb árakon kelnek majd el az

árveréseken.

Quod erat demonstrandum.

Ami a tárlatot magát illeti, arról csak a legnagyobb dicséret hangján beszélhetünk. Kolozsváry Marianna, a kiállítás kurátora a bemutatott 180 műalkotást hat szekcióba rendezte, részben időbeli, részben irányzatbeli (ezek párhuzamosan haladnak: az autodidakta festő sokáig keresi önmagát, s addig is, míg megtalálja, Párizsban párizsi, Barbizonban barbizoni, Nagybányán nagybányai, Szentendrén szentendrei képet fest, mígnem Rákoshegyen rálel a

saját hangjára) szempon-
tok szerint, a fő hangsúlyt,
helyesen, az utolsó év-
tized letisztult, groteszkbe
hajló, erős színkezelésű
képeire helyezve. A cím
(*Árnyék nélkül*) azonban
nem fedí a valóságot. Mert
igaz ugyan, hogy az utol-
só szakasz képeire Czimra
nem festett árnyékot (a
korábbiakra meg igen),
ám ha valakire elmond-
ható, hogy egész életét árnyékban töltötte, az ő.

Árnyékban és magányosan. Ezek az üres lakásbelső, sarkok,
szögek, embertelen (ember nélküli) zsánerképek egy magányos ember
fájdalmas jajkiáltásai. Ahogy azok a szomorú szemű önarcképek is, meg a
főműnek tartott kettős portré, mely a feleségével együtt ábrázolja a
művészt. Két ember egymás mellett (egymás mögött) akiknek nincs, nem
lehet közük egymáshoz. Dermesztő.

Fotó: Tanyi Adrienne